

27.10.2017

EOAK/6185/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijä Virve Toivonen

BETANIAN LASTENKODIN SÄÄTIÖ, PALVELUKOTI AAMURUSKO

Tarkastuspöytäkirja

Aika: 25.10.2017

Paikka: Vanhusten palvelukoti Aamurusko, Betanian lastenkodin säätiö,
Juntusrannantie 36, 89600 Suomussalmi

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:

Esittelijä Riikka Jackson
Esittelijä Virve Toivonen
Notaari Kaisu Lehtikangas

Tarkastuskohteesta:

Vastaava hoitaja - - -
Palvelusihteeri - - -

TARKASTUKSEN TARKOITUS

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta. Perusteet ennalta ilmoittamattomaan tarkastukseen selvitettiin laitoksen henkilökunnalle.

Tarkastuksen tarkoituksena oli tutustua Aamuruskon tarjoaman hoidon sisältöön ja laatuun.

Eduskunnan oikeusasiamies toimittaa tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavissa yksiköissä haluttiin selvittää vanhusten saaman hoivan ja hoidon ihmisarvoa kunnioittavaa luonnetta, ja sitä, että kunnat huolehtivat myös heikommassa asemassa olevien kuntalaisten perustuslain 19 §:n mukaisesta oikeudesta sosiaaliturvaan ja huolenpitoon.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa voidaan kohdistaa rajoitteita. Uusi tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla.

YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen kuten muun muassa vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen, rajoitustoimenpiteiden käyttöön, osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin. Vammaisyleissopimuksen piiriin voidaan katsoa kuuluvan muun muassa muistisairaat henkilöt.

YLEISKUVAUS TARKASTETTAVASTA KOHTEESTA

Aamurusko on 14-paikkainen vanhusten palvelukoti Suomussalmella. Lisäksi Aamuruskon yläkerrassa on turvakotipaikka. Nämä tilat toimivat kerran kuussa tukikotipaikkana kahdelle lastensuojelun avohuollossa olevalle lapselle. Turvakotipaikalle ei ole juurikaan ollut käyttöä.

Betania-säätiön toiminta on alkanut samalla paikalla jo vuonna 1911. Tiloissa on alun perin toiminut lastenkoti, mutta sen toiminta on ollut tauolla 2000 alkupuolelta lähtien.

Rakennus on pidetty hyvässä kunnossa, mutta rakennuksen iästä johtuen oviaukot ovat kapeat, eivätkä kynnykset ole esteettömät. Valaistus yleisissä tiloissa ei ollut riittävää. Sekä henkilökunnan että asukkaiden turvallisuus ja viihtyvyys edellyttävät, että tilojen riittävästä valaistuksesta on huolehdittu.

ASUKKAAT

Aamuruskossa on tällä hetkellä 12 asukasta. Iältään asukkaat ovat 80–97 -vuotiaita. Naisia on 11, ja yksi mies. Kaikki asukkaat ovat suomenkielisiä ja hoitoasteeltaan vaativia. Asukkaista neljä on vuodepotilaana.

Kaikki asukkaat ovat eritasoisesti muistisairaita ja lisäksi heillä on fyysisiä sairauksia. Osa asukkaista kävelee vielä itse, osa apuvälinein. Neljä asukasta on kokonaan vuodepotilaana, mutta heitä nostetaan voimin mukaan G-tuoliin.

Asukkaat tulevat Aamuruskoon kotisairaanhoidon kautta tai omaisten aloitteesta. Itse maksavia asiakkaita ei ole, he ovat Aamuruskossa joko kunnan sijoittamina tai palvelusetelillä.

PALVELUT

Kenelläkään asiakkaalla ei ole tällä hetkellä käytössä rauhoittavaa lääkitystä. Osalla on sellainen tullessaan ollut, mutta lääkitys on Aamuruskossa purettu. Yhdellä asiakkaalla on käytössä unilääke. Vastaavalla hoitajalla on terveydenhoitajan koulutus. Sairaanhoidon järjestys terveyskeskuksessa, jonne asiakkaat kuljetetaan. Yhteistyö on toiminut hyvin.

Osalla asiakkaista on veteraanikuntoutusta. Tarvittaessa myös muilla on mahdollisuus saada fysioterapiaa maksutta. Aamuruskossa myös kannustetaan asiakkaan omatoimisuuteen asiakkaan kykyjen mukaan (mm. ruokailu ja liikkuminen). Myös jumppa- ja lauluhetkiä on järjestetty, minkä lisäksi seurakunta ja paikalliset yhdistykset vierailevat Aamuruskossa.

Aamuruskossa asiakkaiden suun hygieniasta huolehditaan päivittäin. Suuhygienisti on käynyt tarkastamassa asiakkaiden hampaita ja samalla neuvonut ja ohjeistanut myös henkilökuntaa. Tarvittaessa asiakas kyyditään hammashoitolaan. Hammasteknikko on käynyt huoltamassa tekohampaita.

Tarkastuskäynnillä saatujen hoitosuunnitelmien (2 kpl) perusteella näyttäisi siltä, ettei asukkaiden suun ja hampaiden puhdistuksesta ja hoidosta tehdä kirjauksia hoitosuunnitelmiin. Suun terveyden merkitys iäkkään henkilön yleiskuntoon voi kuitenkin olla merkittävä.

Suihkupäivä on kerran viikossa ja tarvittaessa useammin. Saunassa kukaan asukkaista ei tällä hetkellä pysty kuntonsa puolesta käymään. Sauna on rakennuksen alakerrassa eikä sinne ole hissiä. Hissin rakentamista on suunniteltu, mutta palomääräykset estävät sen.

Aamuruskossa ruoka tehdään itse. Päivässä on 4 varsinaista ruokailua ja lisäksi kahvit. Myös yöllä saa halutessaan ruokaa. Vanhusten syömistä seurataan. Soseutetut ruoka-aineet ovat erillään ja niin pitkälle kuin mahdollista soseutus tehdään haarukalla.

Jos asiakas liikkuu itse ja osaa ilmoittaa tarpeistaan, hänet viedään WC-käynnille. WC-käyntejä tulee tehdä säännöllisesti myös henkilökunnan aloitteesta toimintakyvyn säilymiseksi. Vaippojen määrä on ollut riittävä, mutta vaippojen laatu on työntekijöiden näkemyksen mukaan viime aikoina heikentynyt.

Aamuruskossa on mahdollista päästä ulos, mutta päivittäin ei ulkoilla. Kukaan asiakkaista ei ole siinä kunnossa, että voisi ulkoilla itsenäisesti. Pääsisäänkäynnillä on melko jyrkät rappuset, mutta rakennuksessa on useampi sisäänkäynti luiskalla. Asiakkailla on säänmukaiset vaatteet. Usein ne ovat omaisten hankkimia, mutta laitoksella on myös omia.

Kaikki hoitotoimenpiteet kirjataan ylös, samoin kuin asiakkaan niitä koskevat mahdolliset omat toiveet.

Aamuruskossa laitoksen ovissa on hälytykset ja ovet ovat lukossa. Yhdellä asiakkaalla on hälytysnappi sängyn vieressä. Hälytysrannekkeita ei ole käytössä. Sängynlaidat ovat käytössä putoamisvaaran takia. Muutamalla asiakkaalla on hygienihaalari. Ne asiakkaat hankkivat useimmiten itse (omaiset), mutta laitoksella on myös omia. Hygienihaalareiden käytössä ei ole ollut ristiriitaisia näkemyksiä omaisten kanssa. Käytöstä tehdään nykyään rajoituspäätökset, aiemmin asiasta sovittiin omaisten kanssa.

Silloin kun henkilöön kohdistetaan rajoitustoimenpiteitä (esim. sängynlaidat, hygienihaalarit), niistä on tehtävä päätökset ja rajoitustoimenpiteen tarpeellisuutta on arvioitava säännöllisesti. Rajoitustoimenpiteen käyttö on lopetettava, kun siihen ei ole enää tarvetta.

Asiakkailla on hoitosängyt, mutta muuten huoneet voi sisustaa omilla henkilökohtaisilla tavaroilla ja huonekaluilla. Asiakas voi noudattaa omaa rytmiä esimerkiksi heräämisen suhteen. Sukulaiset voivat vierailla, osalla omaiset asuvat kuitenkin kaukana. Kaksi kertaa vuodessa järjestetään omaisten päivä.

Osalla asiakkaista on edunvalvoja taloudellisia asioita varten. Edunvalvojat tapaavat asiakkaita henkilökohtaisesti harvoin. Laitoksen henkilökunta saa heihin tarvittaessa helposti yhteyden. Laitoksen henkilökunta huolehtii asiakkaiden käteisvaroista. Käteisvarat ovat pieniä (40-50 euroa) ja ne ovat lukkojen takana.

Hoitosuunnitelmat tehdään ensimmäisen kuukauden aikana. Siihen osallistuu asiakas, omainen, omahoitaja, vastaava hoitaja sekä säätiön toimitusjohtaja. Suunnitelma päivitetään 2 kertaa vuodessa ja tarvittaessa useammin.

Säätiö laskuttaa hoidosta kuntayhtymää. Asiakkaalle haetaan asumis- ja hoitotuki. Toimeentulotuesta ei Aamuruskossa ole tietoa. Lääkkeet asiakkaat maksavat itse, samoin kampaajan ja jalkojenhoitajan, jotka käyvät laitoksella säännöllisesti.

Aamuruskossa on valmius hoitaa vanhus loppuun saakka. Vastaava hoitaja käy tällä hetkellä saattohoitokoulutusta. Omaisilla on mahdollisuus yöpyä kuolevan omaisen luona.

HENKILÖKUNTA

Aamuruskossa on 13 hoitohenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää ja lisäksi hoitoapulaisia. Kaikki ovat naisia. Aamu- ja iltavuorossa on 2 työntekijää, öisin yössä yksi ja lisäksi kaksi hoitoapu-

laista. Aamuruskossa on koettu, että henkilökuntaa on riittävästi ja tarvittaessa on saanut pal-
kata sijaisia. Henkilökunnalla on mahdollisuus osallistua lisäkoulutukseen.

OMAVALVONTASUUNNITELMA

Aamuruskossa on omavalvontasuunnitelma. Se on tällä hetkellä päivitettävänä AVI:n käynnin
jälkeen. Omavalvontasuunnitelma ei ole vapaasti nähtävillä, vaan ilmoitustaululla on tieto siitä,
että sen saa halutessaan nähtäväksi. Muistutettiin laitoksen henkilökuntaa siitä, että omaval-
vontasuunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävillä.

PALOTURVALLISUUS

Paloturvallisuussuunnitelma päivitetty syksyllä 2017 ja tehty sen mukaiset muutosta vaativat
toimenpiteet.

TOIMENPITEET

Tarkastuksen aikana tuli esille, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 10.10.2017 tehnyt
tarkastuksen Betanian lastenkodin säätiön Aamurusko yksikköön. Aluehallintovirastosta saa-
dun tiedon mukaan tarkastuksen perusteena oli sen tekemä valvontapäätös 31.8.2017. Alue-
hallintovirasto on 9.11.2017 tarkastuskäynnin jatkotoimenpiteenä todennut, että Kainuun sosi-
aali- ja terveydenhuollon kuntayhtymällä on ensisijainen valvontavelvollisuus ja ohjaa viimeis-
tään seuraavan valvontakäynnin yhteydessä tarkastamaan, että palveluntuottaja on ryhtynyt
tarvittaviin toimenpiteisiin.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin totesi, että koska havaittuja epäkohtia koskevat asiat
ovat vireillä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymällä ei tarkastus anna aiheutta
toimenpiteisiin.

Tämä pöytäkirja lähetetään tiedoksi vanhusten palvelukoti Aamuruskolle, Pohjois-Suomen
aluehallintovirastolle sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymälle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Virve Toivonen
esittelijä